

**KONVENCIJA O PRAVIMA OSOBA SA INVALIDITETOM  
PREAMBULA**

**i**

**Službeni List Evropske zajednice (2008/ c 75/01)**

**(odluke, preporuke i mišljenja)**

**Beograd, 2008.**

Savez gluvih i nagluvih Srbije i Crne Gore

Prilog uz "Svet gluvih", broj 6

**KONVENCIJA O PRAVIMA OSOBA SA INVALIDITETOM  
PREAMBULA**

i

**Službeni list Evropske zajednice (2008/ c 75/01)  
(odluke, preporuke i mišljenja)**

*Naslov originala:*

**WHY IS THE UN "CONVENTION ON THE RIGHTS OF PERSONS  
WITH DISABILITIES" IMPORTANT FOR US?**

You'll understand if you read this!

*Za izdavača:*

Mile Crevar, sekretar SGNSCG

*Prevod sa ruskog jezika:*

Marina Nikolić

*Prevod sa italijanskog jezika:*

Goran Radisavljević

*Lektura i korektura:*

Marina Nikolić

*Tehnički urednik:*

Dipl. inž. Radenko Savić

*Štampa:*

"Staze", Beograd

Tiraž: 1000 primeraka

# **KONVENCIJA O PRAVIMA OSOBA SA INVALIDITETOM**

## **Preambula**

Države potpisnice Konvencije:

- (a) Podsećajući se načela proklamovanih Poveljom Ujedinjenih nacija, koja priznaju urođeno dostojanstvo i jednaka i neotuđiva prava svih članova ljudske zajednice kao osnovu slobode, pravde i mira u svetu;
- (b) Priznajući da su Ujedinjene nacije univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima i međunarodnim paktovima o pravima čoveka proklamovale i potvrdile da svako ima pravo na uživanje prava i sloboda proklamovanih pomenutim aktima, bez ikakve razlike;
- (v) Ponovo potvrđujući univerzalnost, nedeljivost i međuzavisnost svih ljudskih prava i osnovnih sloboda i potrebu da se osobama sa invaliditetom garantuje puno uživanje pomenutih prava, bez ikakve razlike;
- (g) Podsećajući se Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim, kulturnim i političkim pravima, Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, Međunarodne konvencije o uklaňanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvencije o uklaňanju svih oblika diskriminacije žena, Konvencije protiv torture i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih postupaka ili kazni, Konvencije o pravima deteta i Međunarodne konvencije o zaštiti prava radnika imigranata i članova njihovih porodica;
- (d) Priznajući da je fenomen invalidnosti koncept koji se razvija a da sama invalid-nost proističe iz interakcije osoba sa oštećenjima barijera iz njihovog okruženja i barijerama koje se odražavaju u stavovima zajednice a otežavaju puno i efikasno učešće osoba sa invaliditetom u društvu na osnovu jednakosti i sa ostalim članovima tog društva;
- (đ) Priznajući važnost načela i smernica za sprovođenje politike sadržanih u Svetskom programu akcije za osobe sa invaliditetom i Standardnim pravilima za izjednačavanje mogućnosti koje se pružaju osobama sa invaliditetom za promovisanje, formulisanje i vrednovanje politike, planova, programa i mera koji se na nacionalnim, regionalnom i međunarodnom planu sprovode kako bi se dalje izjednačile mogućnosti za osobe sa invaliditetom;
- (e) Naglašavajući značaj punog uključivanja invalidske problematike u sve glavne i relevantne strategije održivog razvoja;

- (ž) Priznajući takođe, da je diskriminacija protiv bilo koje osobe po osnovu invalidnosti kršenje urođenog dostojanstva ljudskog bića;
- (z) Priznajući dalje raznovrsnost osoba sa invaliditetom;
- (i) Priznajući potrebu za promovisanjem i zaštitom ljudskih prava svih osoba sa invaliditetom, uključujući one kojima je potreban veći stepen podrške;
- (j) Zabrinute što, uprkos pomenutim dokumentima, naporima i merama koje su vlade, ustanove i relevantne organizacije preduzimale, osobe sa invaliditetom nastavljaju da se suočavaju sa barijerama za njihovo učešće u društvu na osnovu ravnopravnosti, kao i sa kršenjem svojih ljudskih prava širom sveta;
- (k) Naglašavajući značaj međunarodne saradnje za unapređivanje uslova života osoba sa invaliditetom u svim zemljama, naročito u zemljama u razvoju;
- (l) Naglašavajući već postojeće i potencijalne vredne doprinose koje su osobe sa invaliditetom dale opštem blagostanju i raznovrsnosti društva u kojem one žive, kao i to da će promovisanje punog uživanja ljudskih prava i osnovnih sloboda od strane osoba sa invaliditetom i njihovog punog učešća dovesti do njihovog povećanog osećanja pripadnosti, te značajnog napretka u ljudskom, ekonomskom i društvenom razvitku i uklanjanju siromaštva;
- (lj) Priznajući značaj lične autonomije i samostalnosti za osobe sa invaliditetom, uključujući slobodu tih osoba da same vrše izbor i odlučuju o svom životu;
- (m) Smatrajući da osobe sa invaliditetom treba da uživaju mogućnost da budu aktivno uključene u procese donošenja odluka o politici i programima, uključujući i one koji se neposredno tiču samih osoba sa invaliditetom;
- (n) Zabrinute zbog teškog stanja sa kojim se suočavaju osobe sa invaliditetom koje su izložene višestrukim ili pogoršanim odnosima diskriminacije po osnovu rase, boje kože, pola, jezika, vere, političkih i drugih opredeljenja, nacionalnog, domorodačkog ili socijalnog porekla, imovine, rođenja ili drugog statusa ili ličnog svojstva;
- (nj) Priznajući da su devojčice, devojke i žene sa invaliditetom često izložene većem riziku od nasilja, povreda, zlostavljanja, zloupotreba i eksploatacije, kako u svojim domovima, tako i izvan njih;
- (o) Priznajući da deca sa invaliditetom treba u potpunosti uživaju sva ljudska prava i osnovne slobode na osnovu jednakosti sa drugom decom, i sećajući se obaveza koje su države potpisnice Konvencije o pravima deteta u tom smislu preduzele;
- (p) Naglašavajući potrebu da se rodna i polna perspektiva unese u sve napore za promovisanja punog uživanja ljudskih prava i osnovnih sloboda osoba sa invaliditetom;
- (r) Upozoravajući na činjenicu da nesrazmerno veliki broj osoba sa invaliditetom živi u uslovima siromaštva i imajući u tom smislu na umu potrebu za hitnim bavljenjem negativnim uticajem siromaštva na položaj osoba sa invaliditetom;
- (s) Imajući na umu da su uslovi mira i bezbednosti, zasnovani na punom poštovanju ciljeva i načela sadržanih u Povelji UN i poštovanje primenljivih dokumenata o ljudskim pravima od

nezamenjive važnosti za punu zaštitu osoba sa invaliditetom, naročito tokom oružanih sukoba i strane okupacije;

- (t) Priznajući važnost pristupa fizičkom, ekonomskom, socijalnom i kulturnom okruženju, zdravstvenoj zaštiti i obrazovanju, informacijama i komunikacijama o omogućavanju osobama sa invaliditetom da u potpunosti uživaju u ljudskim pravima i osnovnim slobodama;
- (ć) Uzimajući u obzir da je pojedinac, imajući obaveze prema drugima i zajednici u kojoj živi, dužan da ulaže napore na promovisanju i poštovanju prava zacrtanim međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima;
- (u) Uverenje da je porodica prirodna i suštinska jedinica društva, te kao takva treba da uživa zaštitu društva i države a da osobe sa invaliditetom i članovi njihovih porodica treba da prime posebnu zaštitu i pomoć koja će porodici omogućiti da doprinese punom i ravnopravnom uživanju prava od strane osoba sa invaliditetom;
- (f) Uverene da će sveobuhvatna i integrativna međunarodna konvencija za zaštitu prava i dostojanstva osoba sa invaliditetom predstavljati značajan doprinos naporima za umanjivanje značajnih socijalnih nepogodnosti kojima su osobe sa invaliditetom izložene i da će promovisati njihovo učešće u građanskim, političkim, ekonomskim, socijalnim i kulturnim sferama života uz jednake mogućnosti, kako u razvijenim, tako i zemljama u razvoju,

**Saglasne su u sledećem:**

### *Član 1.*

#### **Svrha Konvencije**

Svrha ove Konvencije jeste da promoviše, štiti i osigura puno i ravnopravno uživanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda od strane svih osoba sa invaliditetom i da promoviše poštovanje njihovog urođenog dostojanstva.

Osobe sa invaliditetom obuhvataju osobe koje imaju dugoročna fizička, mentalna, intelektualna ili senzorna oštećenja koja u sadejstvu sa različitim barijerama mogu otežati puno i efektivno učešće svih osoba u društvu na osnovu jednakosti sa drugima.

*Član 2.*  
**Definicije**

Za potrebe ove Konvencije: komunikacija obuhvata jezike, Brajevo pismo, taktilnu komunikaciju, formate sa velikim slovima, pristupačne multimedije, kao i pisane audio snimke, jednostavan jezik, ljudske čitače i augmentativne i alternativne oblike, sredstva i formate komunikacija, uključujući pristupačne informativne i komunikacijske tehnologije: “Jezik” obuhvata govorne i znakovne jezike i druge oblike neizgovorenih jezika “Diskriminacija po osnovu invalidnosti” znači svako pravljenje razlike, isključivanje ili ograničavanje po osnovu invalidnosti čiji cilj ili posledica jeste ograničavanje ili poništavanje priznanja, uživanja ili sprovođenja svih ljudskih prava i osnovnih sloboda u oblastima politike, ekonomije, socijalnih, kulturnih, građanskih prava i bilo kojoj drugoj oblasti. Diskriminacija uključuje sve oblike diskriminacije, uključujući uskraćivanje razumnih adaptacija; “Razumne adaptacije” jesu neophodne i odgovarajuće modifikacije prilagođavanja koje ne predstavljaju nesrazmeran ili neprimeran teret a potrebne su u konkretnim slučajevima kako bi se osobama sa invaliditetom garantovalo uživanje ili ostvarivanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda na jednakim osnovama; “Univerzalni dizajn” predstavlja dizajniranje proizvoda, okruženja, programa i usluga tako da sva lica mogu u najvećoj mogućoj meri da ih koriste bez dodatnih adaptacija. “Univerzalni dizajn” ne isključuje postojanje sredstava asistencije i pomagala za određene kategorije osoba sa invaliditetom kad su im takva sredstva potrebna.

*Član 3.*  
**Opšta načela**

Osnovna načela ove Konvencije biće:

- (a) Poštovanje urođenog dostojanstva, individualne anatomije osoba sa invaliditetom, uključujući njihovo pravo da donose odluke o sopstvenim životima i samostalnosti tih osoba;
- (b) Nediskriminacija;
- (c) Puno i efektivno učešće i uključenost u sve sfere društvenog života;
- (d) Poštovanje različitosti i prihvatanje osoba sa invaliditetom kao dela ljudske vrste i raznovrsnog ljudskog roda;
- (e) Jednakost mogućnosti;
- (f) Pristupačnost;
- (g) Jednakost muškaraca i žena;
- (h) Poštovanje razvijajućih kapaciteta dece sa invaliditetom i poštovanje prava te dece da očuvaju sopstveni identitet.

Član 4.

**Opšte obaveze**

1. Države potpisnice obavezuju se da će osigurati i promovirati puno ostvarivanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda za sve osobe sa invaliditetom bez ikakve diskriminacije po osnovu invalidnosti. Da bi to ostvarile, države potpisnice obavezuju se da će:
  - (a) Usvojiti sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne i druge mere kako bi sprovele prava priznata ovom Konvencijom;
  - (b) Preduzeti sve odgovarajuće mere, uključujući i zakonodavne, radi izmene, opozivanja ili poništavanja svih zakona, podzakonskih akata, običaja i prakse koji predstavljaju diskriminaciju osoba sa invaliditetom;
  - (c) Uzeti u obzir pitanje zaštite i promovisanje ljudskih prava osoba sa invaliditetom prilikom formulisanja i primene svake politike i svih programa;
  - (d) Uzdržati se od preduzimanja bilo kog akta ili prakse koja nije u skladu sa ovom Konvencijom i osigurati da se javne vlasti i ustanove ponašaju u skladu sa Konvencijom;
  - (e) Preduzeti sve odgovarajuće mere kako bi uklonili diskriminaciju po osnovu invalidnosti koju vrši bilo koje lice, bilo koja organizacija ili privatni preduzetnik;
  - (f) Vršiti i promovirati istraživanje i razvoj dobara, usluga, opreme i objekata dizajniranih u skladu sa načelima univerzalnog dizajna, definisanog u članu 2 ove Konvencije, koje iziskuju najmanji mogući stepen adaptacije kako bi zadovoljile posebne potrebe osoba sa invaliditetom uz najnižu moguću cenu i promovirati primenu univerzalnog dizajna u izradi standarda i smernica;
  - (g) Vršiti i promovirati istraživanje i razvoj, promovirati dostupnost novih tehnologija, uključujući informacijske i komunikacijske tehnologije, pomagala za kretanje, sredstva, tehnologiju asistencije pogodnu za osobe sa invaliditetom, dajući prednost tehnologijama izrađenim po pristupačnim cenama;
  - (h) Pružati pristupačne informacije osobama sa invaliditetom o pomagalima za kretanje, sredstvima i tehnologiji asistencije, uključujući nove tehnologije, kao i drugim oblicima asistencije, službama podrške i pogodnostima;
  - (i) Promovirati trening i obuku stručnjaka i osoblja koje radi sa osobama sa invaliditetom u oblasti prava priznatih ovom Konvencijom kako bi bolje pružile asistenciju i usluge, garantovane i proistekle iz garantovanih prava.
2. U odnosu na ekonomska, socijalna i kulturna prava države potpisnice će preduzeti takve mere uz maksimalnu upotrebu resursa kojima raspolaze i po potrebi u sklopu međunarodne saradnje, sa ciljem da progresivno postignu puno ostvarivanje ovih prava, bez zadiranja u obaveze proistekle iz ove Konvencije koje su neposredno primenljive shodno odredbama međunarodnog javnog prava.
3. Prilikom razvoja i sprovođenja politike i zakonodavstva usmerenih na primenu ove Konvencije, kao i drugim procesima donošenja odluke o pitanjima koja se neposredno tiču osoba sa invaliditetom, države potpisnice će to činiti uz bliske konsultacije i aktivno učešće osoba sa invaliditetom, uključujući decu sa invaliditetom, kroz organizacije koje ih predstavljaju i zastupaju.
4. Ništa u ovoj Konvenciji neće uticati na povoljnije odredbe iz zakona ili međunarodno - pravnih propisa na snazi u nekoj od država potpisnica koje se odnose na ostvarivanje prava osoba sa invaliditetom. Neće biti ograničavanja ili ukidanja bilo kog osnovnog ljudskog prava koje je priznato ili postoji u nekoj od država potpisnica ove Konvencije na osnovu

drugih konvencija, zakona, propisa ili običaja pod izgovorom da ova Konvencija ne priznaje ta prava, ili da je priznaje u užem obimu.

5. Odredbe ove Konvencije odnose se na sve delove federalnih država bez ikakvih ograničenja ili izuzetaka.

#### *Član 5.*

#### **Ravnopravnost i nediskriminacija**

1. Države potpisnice priznaju da su sve osobe jednake pred zakonom i imaju pravo na jednaku zaštitu pred zakonom i uživanje jednakih blagodeti zakona, bez ikakvih diskriminacija.
2. Države potpisnice zabranjuju bilo kakvu diskriminaciju po osnovu invalidnosti i garantuju svim osobama sa invaliditetom jednaku i efektivnu pravnu zaštitu od diskriminacije po bilo kom osnovu.
3. Da bi promovisali ravnopravnost i ukinuli diskriminaciju, države potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće korake kako bi osigurali pružanje razumnih adaptacija.
4. Posebne mere neophodne za postizanje i ubrzavanje de facto jednakosti osoba sa invaliditetom neće se smatrati diskriminacijom po osnovu invalidnosti shodno odredbama ove Konvencije.

#### *Član 6.*

#### **Žene sa invaliditetom**

1. Države potpisnice priznaju da su žene i devojčice sa invaliditetom izložene višestrukoj diskriminaciji i u tom smislu preduzeće mere radi osiguravanja punog i ravnopravnog uživanja svih ljudskih prava i osnovnih sloboda od strane žena i devojčica sa invaliditetom.
2. Države potpisnice preduzeće sve odgovarajuće mere kako bi osigurale pun razvoj, napredak i osnaživanje žena, radi garantovanja vršenja i uživanja njihovih ljudskih prava i osnovnih sloboda iz ove Konvencije.

#### *Član 7.*

#### **Deca sa invaliditetom**

1. Države potpisnice preduzeće sve potrebne mere kako bi osigurale da deca sa invaliditetom uživaju sva ljudska prava i osnovne slobode na osnovu jednakosti sa drugom decom.
2. U svim akcijama koje se odnose na decu sa invaliditetom prvenstvena pažnja biće posvećena najboljem interesu deteta.
3. Države potpisnice osiguraće da deca sa invaliditetom imaju pravo da slobodno izraze svoje stavove o svakom pitanju koje ih se tiče na osnovu jednakosti sa drugom decom, uzimajući u obzir njihove godine i zrelost, a u ostvarivanju tog prava biće im pružena asistencija u skladu sa njihovim uzrastom i invalidnošću.



*Član 8.*

**Podizanje nivoa svesti o pitanjima invalidnosti**

1. Države potpisnice obavezuju se da odmah preduzmu efektivne i odgovarajuće mere radi:

- (a) Podizanje nivoa svesti o osobama sa invaliditetom u celom društvu, uključujući na nivou njihovih porodica, i promovisanja poštovanja prava i dostojanstva ovih osoba;
- (b) Borbe protiv stereotipova, predrasuda o osobama sa invaliditetom i štetnih postupaka vezanih za ove osobe u svim oblastima života, uključujući one zasnovane na polu i uzrastu;
- (c) Podizanja nivoa svesti o doprinosima i sposobnostima osoba sa invaliditetom.

2. Ove mere između ostalog uključuju:

- (a) Pokretanje i održavanje pokretljivih kampanja za podizanje nivoa svesti javnosti usmerenih na:
  - (i) podsticanje prihvatanje prava osoba sa invaliditetom;
  - (ii) promovisanje pozitivnog gledanja na osobe sa invaliditetom i većeg stepena društvene svesti o ovim osobama;
  - (iii) promovisanje veština, vrednosti, sposobnosti i doprinosa osoba sa invaliditetom na radnom mestu i tržištu rada.
- (b) Podizanje nivoa svesti kako bi se izgradio odnos poštovanja prema pravima osoba sa invaliditetom, uključujući rad sa decom, počev od najranijeg uzrasta pa kroz sve nivoe obrazovnog sistema;
- (c) Podsticanje organa medija da prezentuju sliku o osobama sa invaliditetom koja bi bila u skladu sa ciljevima ove Konvencije;
- (d) Promovisanje programa treninga za podizanje nivoa svesti o osobama sa invaliditetom i njihovim pravima.

*Član 9.*

**Pristupačnost**

1. Da bi osobama sa invaliditetom omogućile da samostalno žive i u potpunosti učestvuju u svim aspektima života, države potpisnice preduzeće odgovarajuće mere da osobama sa invaliditetom, na osnovu jednakosti sa drugima, osiguraju pristup izgrađenom okruženju, prevozu, informacijama i komunikacijama, uključujući informacijske i komunikacijske tehnologije, kao i drugim uslugama i objektima namenjenim javnosti, kako u urbanim tako i ruralnim sredinama. Ove mere, koje će uključivati identifikaciju i uklanjanje prepreka i barijera pristupačnosti, između ostalog će se primenjivati na:

- (a) Zgrade, puteve, prevoz i druge unutrašnje i spoljne objekte i postrojenja, uključujući i škole, stambene objekte, medicinska zdanja i radna mesta;
- (b) Informacije, komunikacije i druge usluge, uključujući elektronske usluge i službe i servise za slučaj vanrednih situacija.

2. Države potpisnice će takođe preduzeti odgovarajuće mere kako bi:

- (a) Razvile, podsticale i nadzirale primenu minimalnih standarda i smernica za pristupačnost zgrada i usluga otvorenih za javnost, ili namenjenih javnosti;

- (b) Osigurale da privatna lica i preduzetnici koji pružaju usluge i drže objekte otvorene za javnost, ili namenjene javnosti, uzmu u ožir sve aspekte pristupačnosti za osobe sa invaliditetom;
- (c) Pružile trening i obuku o pitanjima pristupačnosti relevantnim za osobe sa invaliditetom svim relevantnim subjektima i akterima;
- (d) Obezbediti natpise na Brajevom pismu i lako čitljivom formatu u zgradama i drugim objektima otvorenim za javnost, ili namenjenim javnosti;
- (e) Obezbedile druge oblike žive asistencije i posrednika, uključujući vodiče, čitače i prevodioce na znakovni jezik kako bi olakšali pristup zgradama i drugim objektima otvorenim za javnost, ili namenjenim javnosti;
- (f) Promovosale druge odgovarajuće oblike asistencije i podrške osobama sa invaliditetom kako bi im osigurale pristup informacijama;
- (g) Promovisale pristup za osobe sa invaliditetom novim komunikacijskim tehnologijama i sistemima, uključujući internet;
- (h) Promovisale dizajniranje, razvoj, proizvodnju i distribuciju pristupačnih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i sistema u ranoj fazi kako bi informatičko društvo postalo pristupačno po najnižoj ceni.

#### *Član 10.*

#### **Pravo na život**

Države potpisnice ponovo potvrđuju da svako ljudsko biće ima urođeno pravo na život, i preduzeće sve potrebne mere kako bi osigurale da osobe sa invaliditetom uživaju ovo pravo na jednakim osnovama sa drugima.

#### *Član 11.*

#### **Situacije rizika i vanredne humanitarne krizne situacije**

Države potpisnice preduzeće, u skladu sa obavezama proisteklim iz međunarodnog prava, uključujući odredbe međunarodnog humanitarnog prava i odredbe o ljudskim pravima, sve potrebne mere da bi osigurale zaštitu i bezbednost osoba sa invaliditetom u situacijama rizika uključujući oružane sukobe, vanredne humanitarne krizne situacije i prirodne katastrofe.

#### *Član 12.*

#### **Jednako priznanje lica pred zakonom**

1. Države potpisnice potvrđuju ponovo da osobe sa invaliditetom svuda imaju pravo na priznanje pravne sposobnosti.
2. Države potpisnice priznaju da osobe sa invaliditetom uživaju poslovnu sposobnost na jednakim osnovama sa drugim licima u svim oblastima.
3. Države potpisnice preduzeće odgovarajuće mere da osobama sa invaliditetom omoguće pristup podršci koja im može biti potrebna za ostvarivanje njihove poslovne sposobnosti.
4. Države potpisnice osiguraće da sve mere koje se odnose na uživanje poslovne sposobnosti predviđaju odgovarajuće i efektivne mehanizme zaštite koji će sprečiti zloupotrebe, u skladu sa odredbama međunarodnog javnog prava o ljudskim pravima. Ti mehanizmi zaštite

osiguraće da mere vezane za uživanje poslovne sposobnosti poštuju prava dotične osobe sa invaliditetom, njihovu volju, želje dotične osobe, isključe svaki sukob interesa i nedozvoljeno mešanje, budu proporcionalne okolnostima u kojoj se svaka osoba nalazi, da se odvijaju u najkraćem mogućem periodu i da podležu redovnoj reviziji od strane nadležnog, nezavisnog i nepristrasnog organa ili sudskog tela. Zaštitni mehanizmi treba da budu proporcionalni stepenu u kom mere utiču na prava i interese osoba sa invaliditetom.

5. Shodno odredbama ovog člana, države potpisnice preduzeće sve odgovarajuće i efektivne mere kako bi osigurale jednako pravo osoba sa invaliditetom da poseduju i nasleđuju imovinu, da kontrolišu svoje finansijske poslove i imaju pristup bankarskim zajmovima, hipotekama i drugim oblicima kredita pod jednakim uslovima, i osiguraće da osobe sa invaliditetom ne budu arbitrarno lišene imovine.

### *Član 13.*

#### **Pristup pravdi**

1. Države potpisnice osiguraće osobama sa invaliditetom efektivan pristup pravdi pod jednakim uslovima sa ostalima, uključujući kroz pružanje adaptacije u postupku primerenih uzrastu osoba, da bi olakšale njihove efektivne uloge kao direktnih ili indirektnih učesnika uključujući i kao svedoka, u pravnim postupcima, uključujući istražne postupke i druge preliiminarne faze postupaka.
2. Da bi pomogle osiguravanje efektivnog pristupa pravdi za osobe sa invaliditetom, države potpisnice će promovisati trening i obuku osoba koje rade na polju deljenja pravde, uključujući policijsko i zatvorsko osoblje.

### *Član 14.*

#### **Sloboda i sigurnost osoba**

1. Države potpisnice će osigurati da osobe sa invaliditetom, na osnovu jednakosti sa drugima:
  - (a) Uživaju na slobodu i sigurnost ličnosti;
  - (b) Ne bivaju nezakonito ili arbitrarno lišene slobode, da svako lišavanje slobode bude u skladu sa zakonom a da postojanje invalidnosti ni u kom slučaju ne služi kao osnov za lišavanje slobode.
2. Države potpisnice će osigurati da, ukoliko osobe sa invaliditetom budu lišene slobode, one, na osnovu jednakosti sa drugima, uživaju garancije u skladu sa međunarodnim instrumentima o ljudskim pravima i da se sa njima postupa u skladu sa ciljevima i načelima ove Konvencije, uključujući kroz pružanje razumnih adaptacija.

### *Član 15.*

#### **Sloboda od torture i surovog, nehumanog ili degradirajućeg postupanja ili kazne**

1. Niko neće biti podvrgnut torturi, ili surovom, nehumanom ili degradirajućem postupanju ili kaznama. Naročito se ne mogu vršiti medicinski i naučni eksperimenti bez slobodnog pristanka osoba koje treba da budu podvrgnute dotičnim eksperimentima.

2. Države potpisnice preduzeće sve efektivne zakonodavne, administrativne, pravosudne, ili druge mere kako bi, na osnovu jednakosti sa drugima, sprečile da osobe sa invaliditetom budu podvrgnute torturi, ili surovom, nehumanom ili degradirajućem postupanju ili kaznama.

#### *Član 16.*

#### **Sloboda od eksploatacije, nasilja i zlostavljanja**

1. Države potpisnice preduzeće sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne, socijalne, obrazovne i druge mere kako bi zaštitili osobe sa invaliditetom od svih oblika eksploatacije, nasilja i zloupotreba, uključujući njihove radno zasnovane aspekte i manifestacije, kako u njihovim domovima, tako i izvan njihovih domova.
2. Države potpisnice preduzeće takođe sve odgovarajuće mere kako bi sprečile nasilje i zlostavljanje obezbeđujući osobama sa invaliditetom, njihovim porodicama i licima koja se staraju za njih, između ostalog, odgovarajuće oblike asistencije i podrške koji će voditi računa o specifičnostima uzrasta i roda osoba, uključujući pružanje informacija kako da izbegnu, prepoznaju i prijave slučajeve nasilja i zlostavljanja. Države potpisnice osiguraće da servisi zaštite vode računa o invalidnosti, rodu i uzrastu osoba.
3. Države potpisnice će osigurati da svi programi, objekti i ustanove za osobe sa invaliditetom budu efektivno nadzirani od strane nezavisnih vlasti kako bi sprečili slučajeve eksploatacije, nasilja i zlostavljanja.
4. Države potpisnice preduzeće sve odgovarajuće mere kako bi promovisale fizički, kongnitivni i psihološki oporavak, rehabilitaciju i socijalnu reintegraciju osoba sa invaliditetom koje su bile žrtve eksploatacije, nasilja i zlostavljanja, uključujući pružanje zaštitnih uloga. Ovaj oporavak i reintegracija odvijaće se u okruženju koje podstiče zdravlje, blagostanje, samopoštovanje, dostojanstvo i autonomiju ličnosti i vodi računa o posebnim potrebama vezanim za uzrast i rod.
5. Države potpisnice će usvojiti efikasno zakonodavstvo i politiku, koji će između ostalog uzeti u obzir rod i uzrast, kako bi osigurale identifikovanje, istragu i, kada je to primereno, procesuiranje slučajeva eksploatacije, nasilja i zloupotreba protiv osoba sa invaliditetom.

#### *Član 17.*

#### **Zaštita integriteta ličnosti**

Svaka osoba sa invaliditetom ima pravo na poštovanje njenog fizičkog i mentalnog integriteta na osnovu jednakosti sa drugima.

#### *Član 18.*

#### **Sloboda kretanja i državljanstvo**

1. Države potpisnice priznaće pravo osoba sa invaliditetom na slobodu kretanja, slobodu izbora mesta stanovanja i na državljanstvo na osnovu jednakosti sa drugima, uključujući osiguravanje da osobe sa invaliditetom:

- (a) imaju pravo da steknu, da promene državljanstvo i da ne mogu biti arbitrarno lišeni državljanstva na osnovu njihove invalidnosti;
  - (b) nisu lišene po osnovu invalidnosti, prava da steknu, poseduju i koriste isprave o državljanstvu ili druge isprave, ili da koriste druge relevantne postupke poput postupka za imigraciju koji mogu biti potrebni kako bi ove osobe lakše ostvarile svoju slobodu kretanja;
  - (c) imale pravo da napuste bilo koju zemlju, uključujući i svoju sopstvenu;
  - (d) nisu lišene arbitrarno, ili na osnovu svoje invalidnosti prava da uđu u svoju sopstvenu zemlju.
2. Deca sa invaliditetom biće registrovana odmah po rođenju i od rođenja će uživati pravo na ime, pravo da steknu državljanstvo i u meri u kojoj je to moguće, pravo da ih njihovi roditelji poznaju i da se staraju o njima.

#### *Član 19.*

#### **Samostalni život i uključenost u lokalnu zajednicu**

Države potpisnice ove Konvencije osobama sa invaliditetom priznaju jednako pravo da žive u zajednici i uživaju pravo izbora jednako sa drugim osobama i preduzeće efektivne i odgovarajuće mere kako bi olakšale osobama sa invaliditetom da u potpunosti uživaju ovo pravo, omogućile njihovu punu uključenost u zajednicu i učešće u životu zajednice, uključujući preduzimanje mera kako bi osigurale da:

- (a) Osobe sa invaliditetom imaju mogućnost da izaberu mesto svog prebivanja, sa kim će i gde živeti, pod jednakim uslovima sa drugima i neće biti obavezne da žive pod određenim aranžmanima;
- (b) Osobe sa invaliditetom imaju pristup spektru službe podrške u svojim domovima, ustanovama za smeštaj i lokalnoj zajednici, uključujući personalne asistente, neophodne radi podrške uključenosti i životu osoba sa invaliditetom u svojim lokalnim zajednicama i sprečavanja izolacije ili isključenosti iz zajednice;
- (v) Usluge u lokalnoj zajednici koje su na raspolaganju opštoj populaciji treba da budu dostupne osobama sa invaliditetom pod jednakim uslovima i da budu u skladu sa potrebama osoba sa invaliditetom.

#### *Član 20.*

#### **Lična pokretljivost**

Države potpisnice ove Konvencije preduzeće efektivne mere radi osiguravanje lične pokretljivosti za osobe sa invaliditetom sa njihovom najvećom mogućom samostalnošću, uključujući:

- (a) Olakšavanje lične pokretljivosti osoba sa invaliditetom na način i u vreme kada one to to odaberu i po pristupačnim cenama;
- (b) Olakšavanje pristupa osobama sa invaliditetom kvalitetnim pomagalima za ostvarivanje pokretljivosti, tehnologijama asistencije i oblicima žive asistencije i posrednicima, uključujući mogućnost da oni budu dostupni po pristupačnim cenama;

- (v) Pružanje treninga i obuke u veštinama pokretljivosti osobama sa invaliditetom i specijalistima koji rade sa tim osobama;
- (g) Ohrabrivanje privatnog sektora koji proizvodi pomagala za ostvarivanje pokretljivosti, tehnologije asistencije i sredstva da uzme u obzir sve aspekte pokretljivosti osoba sa invaliditetom.

#### *Član 21.*

### **Sloboda mišljenja i izražavanja, pristup informacijama**

Države potpisnice preduzeće sve odgovarajuće mere kako bi osigurale da osobe sa invaliditetom mogu da ostvare slobodu izražavanja i mišljenja, uključujući slobodu traženja, primanja i širenja informacija i ideja o osnovama jednakosti sa drugim uz upotrebu svih oblika komunikacije definisanih u članu 2 ove Konvencije, po izboru osoba sa invaliditetom, uključujući:

- (a) Pružanje osobama sa invaliditetom informacija namenjenih opštoj javnosti na blagovremen način i bez dodatih troškova po osobe sa invaliditetom u pristupačnim formatima i tehnologijama primerenim različitim vrstama invalidnosti;
- (b) Prihvatanje i olakšavanje znakovnog jezika, Brajevog pisma i augmentativne i alternativne komunikacije i svih drugih pristupačnih načina, sredstava i formata po izboru osoba sa invaliditetom u službenim odnosima;
- (v) Pozivanje da privatna lica i organizacije koje pružaju usluge opštoj javnosti, uključujući kroz upotrebu interneta, pružaju informacije i usluge u pristupačnim formatima koje osobe sa invaliditetom mogu koristiti;
- (g) Ohrabrivanje masovnih medija, uključujući one koji pružaju informacije putem interneta da svoje usluge učine pristupačnim osobama sa invaliditetom;
- (d) Podsticanje i priznavanje znakovnog jezika.

#### *Član 22.*

### **Poštovanje privatnosti**

1. Ni jedna osoba sa invaliditetom, bez obzira na mesto prebivanja ili njene životne aranžmane, neće biti izložena arbitrarnom ili nezakonitom mešanju u njegovu ili njenu privatnost, porodični život, domaćinstvo, korespondenciju ili druge oblike komunikacije, kao ni nezakonitim napadima na njegovu ili njenu čast ili reputaciju. Sve osobe sa invaliditetom uživaju pravo na zakonsku zaštitu od takvih mešanja ili napada.
2. Države potpisnice štitiće privatnost ličnih podataka, podataka vezanih za zdravstveno stanje i rehabilitaciju osoba sa invaliditetom na osnovu jednakosti sa drugima.

Član 23

**Poštovanje doma i porodice**

1. Države potpisnice će preduzeti efektivne i odgovarajuće mere kako bi eliminisale diskriminaciju osoba sa invaliditetom u svim pitanjima vezanim za bračne, porodične, lične odnose i roditeljstvo, na osnovu jednakosti sa drugima, kako bi osigurali da:
  - (a) Pravo svih osoba sa invaliditetom koje su u uzrastu u kojem se može stupiti u brak da stupaju u brak i zasnivaju porodicu na osnovu punog i slobodno izraženog pristanka budućih supružnika bude priznato;
  - (b) Budu uvažena prava osoba sa invaliditetom da slobodno i odgovorno odlučuju o broju svoje dece i razmaku između njih na jednakim osnovama sa drugima, da imaju pristup informacijama primerenim njihovom uzrastu, obrazovanju o reprodukciji i planiranju porodice i sredstvima potrebnim kako bi bile u stanju da ostvaruju dotična prava;
  - (c) Osobe sa invaliditetom, uključujući decu, očuvaju svoju plodnost na osnovu jednakosti sa drugima.
2. Države potpisnice ove Konvencije osiguraće da prava i odgovornosti osoba sa invaliditetom u odnosu na hraniteljstvo, starateljstvo i usvajanje dece i druge slične ustanove u nacionalnim zakonodavstvima, gde takvi koncepti postoje, budu poštovana. U svakom slučaju mora se prioritarno poštovati najbolji interes deteta. Države potpisnice će osobama sa invaliditetom pružati odgovarajuću podršku u ostvarivanju njihovih odgovornosti u podizanju dece.
3. Države potpisnice će osigurati da deca sa invaliditetom imaju jednaka prava u pogledu porodičnog života. Radi ostvarivanja tih prava i sprečavanja sakrivanja, napuštanja, zlostavljanja i odvajanja dece sa invaliditetom, države potpisnice obavezuju se da deci sa invaliditetom i njihovim porodicama pruže rane i sveobuhvatne informacije, servise i podršku.
4. Države potpisnice će osigurati da dete ne bude odvojeno od svojih roditelja protiv njihove volje, osim kada nadležni organi donesu odluku u skladu sa primenjivim pravom i postupcima, koja može biti podvrgnuta sudskoj reviziji, da je odvajanje u najboljem interesu deteta. Ni u kom slučaju dete neće biti odvojeno od roditelja sa invaliditetom na osnovu invalidnosti bilo deteta, bilo jednog ili oba roditelja.
5. Države potpisnice obavezuju se da u slučajevima kada neposredna porodica nije u stanju da se stara o detetu sa invaliditetom preduzmu sve napore kako bi detetu kao alternativu pružili negu u široj porodici a kada to nije moguće brigu unutar zajednice u porodičnom okruženju.

Član 24.

**Obrazovanje**

1. Države potpisnice priznaju pravo svih osoba sa invaliditetom na obrazovanje. Sa ciljem da ostvare uživanje ovog prava bez diskriminacije i na osnovu jednakosti sa drugima, države potpisnice osiguraće inkluzivni sistem obrazovanja na svim nivoi-ma i učenje tokom čitavog života usmereno na:
  - (a) Pun razvoj ljudskih potencijala i osećanja dostojanstva i samovrednosti, kao i jačanje poštovanja ljudskih prava, osnovnih sloboda i ljudske raznovrsnosti;

- (b) Razvijanje ličnosti, talenata i mentalnih i fizičkih sposobnosti osobe sa invaliditetom do najveće moguće mere;
- (v) Omogućavanje da sve osobe sa invaliditetom efektivno učestvuju u slobodnom društvu.

2. Prilikom ostvarivanja ovog prava, države potpisnice će osigurati da:

- (a) Osobe sa invaliditetom ne budu isključene iz opšteg obrazovnog sistema na osnovu svoje invalidnosti, a da niti jedno dete sa invaliditetom ne bude isključeno iz besplatnog i obaveznog osnovnog obrazovanja, ili iz srednjeg obrazovanja, zbog svog invaliditeta;
- (b) Osobe sa invaliditetom imaju pristup inkluzivnom, kvalitetnom, besplatnom i obaveznom osnovnom obrazovanju u svojoj lokalnoj zajednici na osnovu jednakosti sa drugima;
- (v) Budu osigurane razumne adaptacije koje će odgovarati potrebama pojedinaca;
- (g) Osobama sa invaliditetom bude pružena podrška u sklopu opšteg obrazovnog sistema koja im je potrebna da bi im se olakšalo efektivno obrazovanje;
- (d) Budu pružene individualne mere podrške u okruženjima koje maksimiziraju akademski i socijalni razvoj, u skladu sa ciljem pune uključenosti.

3. Države potpisnice će omogućiti osobama sa invaliditetom da uče životne veštine relevantne za socijalni razvoj koje su im neophodne kako bi olakšale njihovo puno i jednako učešće u obrazovanju i kao članova zajednice. Da bi ostvarile ovaj cilj, države potpisnice će preduzeti odgovarajuće mere koje će između ostalog:

- (a) Olakšati učenje Brajevog i alternativnog pisma, argumentovanih i alternativnih načina, sredstava i formata komunikacije, veštine orijentacije i mobilnosti, olakšati vršnjačko obrazovanje i razmenu iskustava među osobama u sličnoj situaciji;
- (b) Olakšati učenje znakovnog jezika i promovisanje lingvističkog identiteta zajednice gluvih osoba;
- (c) Osigurati da se obrazovanje osoba, a naročito dece koja su gluva, slepa ili slepo-gluva vrši na jezicima i oblicima komunikacije koji su najprimerniji i u okruženju koje osigurava maksimalan akademski i društveni razvoj.

4. Da bi pomogle u garantovanju uživanja ovog prava, države potpisnice preduzeće odgovarajuće mere za zapošljavanje nastavnog osoblja koje je kvalifikovano da koristi znakovni jezik i brajevo pismo, uključujući nastavnike koji su i sami osobe sa invaliditetom i da obuče stručnjake i osoblje koji rade na svim nivoima obrazovanja. Takav trening i obuka treba da obuhvate podizanje nivoa svesti o invalidnosti, upotrebu odgovarajućih argumentovanih i alternativnih načina, sredstava i formata komunikacije, obrazovnih tehnika i materijala radi podrške osobama sa invaliditetom.

5. Države potpisnice osiguraće da osobe sa invaliditetom mogu imati pristup opštem tercijalnom obrazovanju, profesionalnom osposobljavanju i edukaciji, obrazovanju za odrasle i životnom učenju na jednakim osnovama sa ostalim licima, radi ostvarivanja pomenutog cilja, države potpisnice će osigurati da se osobama sa invaliditetom pruže razumne adaptacije.

#### *Član 25.*

#### **Zdravstvena zaštita**

Države potpisnice priznaju da sve osobe sa invaliditetom imaju pravo na uživanje najvišeg mogućeg standarda zdravlja bez diskriminacije po osnovu invalidnosti. Države potpisnice



preduzeće sve odgovarajuće mere kako bi osigurale pristup zdravstvenim i uslugama rehabilitacije vezanim za zdravstvenu zaštitu, koje će voditi računa o od-govarajućim aspektima.

Države potpisnice naročito će:

- (a) Osobama sa invaliditetom pružiti isti raspon i standarde pristupačnih zdravstvenih usluga koje su obezbeđene i za ostale građane, uključujući usluge vezane za seksualno zdravlje i reprodukciju i programe javne zaštite zdravlja namenjene najširoj populaciji;
- (b) Osobama sa invaliditetom pružiti one zdravstvene usluge koje im posebno trebaju zbog njihove invalidnosti, uključujući ranu identifikaciju i intervencije onda kada je to primereno, i usluge usmerene na minimiziranje i sprečavanje dalje invalidnosti, uključujući među decom i starijim osobama;
- (v) Nastojati da pomenute zdravstvene usluge obezbede osobama sa invaliditetom što bliže zajednicama u kojima te osobe žive, uključujući seoske zajednice;
- (g) Zahtevati od zdravstvenih radnika da osobama sa invaliditetom pružaju zaštitu istog kvaliteta koja se pruža i ostalim licima, uključujući na osnovu slobodnog i informisanog pristanka, kroz, između ostalog, podizanje nivoa svesti dotičnih radnika o ljudskim pravima, dostojanstvu, autonomiji i potrebama osoba sa invaliditetom putem treninga i promovisanja etičkih standarda za javnu i privatnu zdravstvenu zaštitu;
- (d) Zabraniti diskriminaciju osoba sa invaliditetom prilikom pružanja zdravstvenog osiguranja i osiguranja života u slučajevima kad nacionalno zakonodavstvo dopušta to osiguranje, koja će biti pružena pod fer i razumnim uslovima;
- (đ) Sprečiti diskriminatorno uskraćivanje zdravstvene zaštite, zdravstvenih usluga, hrane ili tečnosti na osnovu invalidnosti.

#### *Član 26.*

#### **Habilitacija i rehabilitacija**

1. Države potpisnice će preduzeti efektivne i odgovarajuće mere, uključujući kroz vršnjačko obrazovanje i razmenu iskustava među osobama u sličnim situacijama, da osobama sa invaliditetom omoguće da postignu maksimalnu samostalnost, potpune fizičke, mentalne, socijalne i profesionalne kapacitete, i potpunu uključenost i učešće u svim aspektima života. Da bi ostvarile taj cilj, države potpisnice će organizovati, ojačati i proširiti sveobuhvatne habilitacijske i rehabilitacijske usluge, naročito u oblastima zdravlja, zapošljavanja, obrazovanja i socijalnih servisa, na takav način da:
  - (a) Usluge i programi habilitacije i rehabilitacije počinju u najranijem dobu, i da su zasnovane na multidisciplinarnoj proceni potreba i snaga pojedinca;

- (b) Usluge i programi rehabilitacije i podržavaju učešće i uključiva-nje u zajednicu i sve aspekte društva, dobrovoljni su i dostupni osobama sa invaliditetom što je moguće bliže njihovim vlastitim zajednicama, uključujući i se-oska područja.
2. Države potpisnice će promovirati razvoj početnih i treninga za kontinuirano stručno usavršavanje za stručnjake i osoblje koje radi na rehabilitacijskim i rehabilitacijskim uslugama.
3. Države potpisnice promovisat će raspoloživost, znanje o i upotrebu asistivnih sredstava i tehnologija dizajniranih za osobe sa invaliditetom koje se odnose na rehabilitaciju i rehabilitaciju.

### *Član 27.*

#### **Rad i zapošljavanje**

1. Države potpisnice priznaju pravo osobama sa invaliditetom na rad na osnovu jednakosti sa drugima; ovo uključuje mogućnost da zarađuju za život obavljajući posao koji su slobodno odabrali ili prihvatili na tržištu rada i u radnom okruženju koji su otvoreni, inkluzivni i pristupačni za osobe sa invaliditetom. Države potpisnice preduzeće odgovarajuće korake da osiguraju i promovišu ostvarivanje prava na rad, uključujući i za one osobe koje su stekle invaliditet tokom procesa rada, kroz preduzimanje odgovarajućih mera, uključujući zakonsku regulativu, usmerenih, između ostalog, na:
- (a) Zabranu diskriminacije na osnovu invalidnosti u odnosu na sva pitanja vezana za sve oblike zapošljavanja, uključujući uslove regrutovanja, zapošljavanja i primanja na posao, nastavak zapošljavanja, napredovanje u službi, uslove rada, zaštitu zdravlja i bezbednost na radu;
  - (b) Zaštitu prava osoba sa invaliditetom, na osnovu jednakosti sa drugima, na pravedne i povoljne uslove rada, uključujući jednaku nadoknadu za jednak rad, bezbedne i zdrave uslove rada, uključujući zaštitu od uznemiravanja i mogućnost pokretanja postupka pravne zaštite u slučaju kršenja ovih prava;
  - (v) Osiguravanje da osobe sa invaliditetom mogu da ostvaruju svoja radna i sindikalna prava na osnovu jednakosti sa drugima;
  - (g) Omogućavanje osobama sa invaliditetom da imaju efektivan pristup opštim tehničkim i programima pronalaska posla, profesionalnoj rehabilitaciji i produženom treningu i obuci, uslugama za pronalaznje radnog mesta;
  - (d) Promovisanje mogućnosti za zapošljavanje i napredovanje u karijeri za osobe sa invaliditetom na otvorenom tržištu rada, kao i pomoći ovim osobama u traženju, dobijanju i zadržavanju posla;
  - (đ) Promovisanje mogućnosti za samozapošljavanje, preduzetništvo, razvoj kooperativa i pokretanje sopstvenog biznisa;
  - (e) Zapošljavanje osoba sa invaliditetom u javnom sektoru;
  - (ž) Podsticanje poslodavaca da zapošljavaju osobe sa invaliditetom u privatnom sektoru kroz odgovarajuće mere i politiku, što može uključivati i programe afirmativne akcije, podsticanje i druge mere;
  - (z) Obezbeđivanje razumnih adaptacija na radnom mestu i u radnom okruženju za osobe sa invaliditetom;

- (i) Promovisanje sticanja radnog iskustva za osobe sa invaliditetom na otvorenom tržištu rada;
  - (j) Promovisanje profesionalne rehabilitacije i osposobljavanja, programa povratka na posao i zadržavanja posla za osobe sa invaliditetom.
2. Države potpisnice osiguraće da osobe sa invaliditetom ne budu držane u ropstvu ili zavisnom položaju i budu, na osnovu jednakosti sa drugima, zaštićene od prisilnog rada.

*Član 28.*

**Adekvantan životni standard i socijalna zaštita**

1. Države potpisnice priznaju pravo osoba sa invaliditetom na adekvantan standard života za te osobe i njihove porodice, uključujući adekvatnu hranu, odeću, stanova-nje, kao i pravo na kontinuirano poboljšanje uslova života i preduzeće odgovarajuće korake da osiguraju i promovišu ostvarivanje ovih prava bez diskriminacije na osnovu invalidnosti.
2. Države potpisnice priznaju pravo svih osoba sa invaliditetom na socijalnu sigurnost i na uživanje tog prava bez diskriminacije po osnovu invalidnosti i preduzeće odgovarajuće korake da osiguraju i promovišu ostvarivanje ovog prava, uključujući mere radi:
  - (a) Osiguravanja osobama sa invaliditetom jednakog pristupa čistoj vodi i pristupa odgovarajućim službama, sredstvima i drugoj asistenciji za zadovoljavanje potreba vezanih za invalidnost po pristupačnim cenama;
  - (b) Osiguravanja osobama sa invaliditetom, naročito ženama i devojkama sa invaliditetom i ostarelim licima sa invaliditetom, pristup programima socijalne zaštite i programima za smanjenje siromaštva;
  - (v) Osiguravanja osobama sa invaliditetom i njihovim porodicama, koje žive u uslovima siromaštva, pristupa državnoj pomoći da pokriju troškove vezane za invalidnost, uključujući odgovarajuću obuku, savetovanje, finansijsku pomoć i ustanove za privremeni smeštaj;
  - (g) Osiguravanja osobama sa invaliditetom pristupa javno finansiranim programima stanovanja;
  - (d) Osiguravanja osobama sa invaliditetom jednakog pristupa pogodnostima penzijskog osiguranja.

*Član 29.*

**Učešće u političkom i javnom životu**

Države potpisnice će osobama sa invaliditetom garantovati njihova politička prava i mogućnost da ta prava uživaju na osnovu jednakosti sa drugima i obavezuju se da:

- (a) Osiguraju da osobe sa invaliditetom mogu da ostvare efektivno i puno učešće u političkom i javnom životu na osnovama jednakosti sa drugima, neposredno ili preko slobodno izabranih predstavnika, uključujući pravo i mogućnost građana sa invaliditetom da biraju, budu birani, između ostalog kroz:
  - (i) Osiguravanje za izborni postupak, izborna mesta i materijali budu odgovarajući, pristupačni i lako razumljivi;
  - (ii) Zaštitu prava građana sa invaliditetom na tajno glasanje na izborima i referendumima bez zastrašivanja, na mogućnost kandidovanja i vršenja svih javnih funkcija na svim

- nivoima vlasti, olakšavajući upotrebu postojećih i novih tehnolo-gija asistencije kad je to primerno;
- (iii) Garantovanje izražavanja slobodne volje osoba sa invaliditetom kao glasača i ra-di toga, kad je to potrebno, dopuštanje pružanja asistencije prilikom glasanja građanima sa invaliditetom na njihov zahtev i od strane osobe koje one odaberu.
- (b) Aktivno promovišu okruženje u kojem će osobe sa invaliditetom, bez diskrimina-cije i na osnovu jednakosti sa drugima, moći da ostvare puno i efektivno učešće u vođenju javnih poslova i podstiču učešće ovih osoba u javnim poslovima, uključujući:
- (i) Učešće u nevladinim organizacijama i udruženjima koja se bave političkim i ja-vnim životom zemlje, i u aktivnostima i vođenju političkih partija;
- (ii) Osnivanje organizacija osoba sa invaliditetom i priključivanje takvih organiza-cijama koje će predstavljati organizacije sa invaliditetom na međunarodnom, na-cionalnom, regionalnom i lokalnim nivoima.

### *Član 30.*

#### **Učešće u kulturnom, sportskom životu, rekreaciji i slobodnim aktivnostima**

1. Države potpisnice priznaju pravo svih osoba sa invaliditetom da uzmu učešća u kulturnom životu na osnovama jednakosti sa drugima i preduzeće odgovarajuće mere da osiguraju da osobe sa invaliditetom:
  - (a) Uživaju prisup kulturnim materijalima u pristupačnim formatima;
  - (b) Uživaju pristup televizijskim programima, filmovima, pozorišnim i drugim kulturnim aktivnostima u pristupačnim formatima;
  - (v) Uživaju pristup mestima gde se odvijaju kulturna događanja ili pružaju kulturne usluge, poput pozorišta, muzeja, bioskopa, biblioteka i turističkih usluga i uživaju, u meri u kojoj je to moguće, pristup spomenicima i lokalitetima od na-cionalne kulturne važnosti.
2. Države potpisnice će preduzeti odgovarajuće mere kako bi omogućile osobama sa in-validitetom da razvijaju i koriste svoje kreativne, umetničke i intelektualne poten-cijale, ne samo radi svoje dobiti, već i radi obogaćivanja čitavog društva.
3. Države potpisnice preduzeće sve odgovarajuće korake u skladu sa međunarodnim pra-vom kako bi osigurale da zakoni kojima se štiti intelektualna svojina ne predstav-ljaju nerazumnu ili diskriminatorску prepreku pristupu kulturnim materijalima za osobe sa invaliditetom.
4. Osobe sa invaliditetom imaće pravo, na osnovama jednakosti sa drugima, na priznava-nje njihovog posebnog kulturnog i lingvističkog identiteta, uključujući znakovni je-zik i kulturu gluвих, kao i na odgovarajuću podršku radi ostvarivanja ovog identi-teta.
5. Da bi osobama sa invaliditetom omogućile učešće u rekreativnim, sportskim i ak-tivnostima u slobodno vreme na osnovama jednakosti sa drugima, države potpisnice preduzeće odgovarajuće mere kako bi:
  - (a) Podstakle i promovisale učešće osoba sa invaliditetom u opštim sportskim ak-tivnostima na svim nivoima u najvećoj mogućoj meri;

- (b) Osigurale da osobe sa invaliditetom imaju mogućnost da organizuju, razvijaju i učestvuju u sportskim aktivnostima specifičnim za osobe sa invaliditetom i u tom cilju podsticale dobijanje odgovarajućih uputstava, treninga i sredstava na osnovu jednakosti sa drugima;
- (v) Osigurale da osobe sa invaliditetom imaju pristup sportskim i objektima za rek-reaciju i turizam;
- (g) Osigurale da deca sa invaliditetom imaju jednak pristup učešću u igri, rekrea-tivnim, sportskim i aktivnostima u slobodno vreme, uključujući aktivnosti koje se odvijaju u sklopu obrazovnog sistema;
- (d) Osigurale da osobe sa invaliditetom imaju pristup uslugama onih koji se bave organizacijom sportskih, rekreativnih, turističkih i aktivnosti u slobodno vreme.

### *Član 31.*

#### **Prikupljanje statističkih podataka**

1. Države potpisnice obavezuju se da prikupljaju odgovarajuće informacije, uključujući statističke i podatke za istraživanja, kako bi bile u stanju da formulišu i spro-vode politike usmerene na ostvarivanje ove Konvencije. Proces prikupljanja i odr-žavanja podataka će biti:
  - (a) U skladu sa pravno ustanovljenim mehanizmima zaštite, uključujući zakonodavs-tvo o zaštiti podataka, kako bi osigurale poverljivost i poštovanje privatnosti osoba sa invaliditetom;
  - (b) U skladu sa međunarodno prihvaćenim normama o zaštiti ljudskih prava i osnov-nih sloboda i etičkim principima prikupljanja statističkih podataka.
2. Podaci prikupljeni u skladu sa odredbama ovog člana biće segregirani prema potre-bi i korišćeni da bi se državama potpisnicama olakšalo ocenjivanje sprovođenja obaveza preuzetih ovom Konvencijom, kao i da bi se identifikovale prepreke sa koji-ma se osobe sa invaliditetom suočavaju u ostvarivanju svojih prava.
3. Države potpisnice preuzeće odgovornost za distribuciju ovih statističkih podataka i osiguravanje da oni budu pristupačni osobama sa invaliditetom.

### *Član 32.*

#### **Međunarodna saradnja**

1. Države potpisnice priznaju važnost međunarodne saradnje i njenog promovisanja, kao podrške naporima koje države preduzimaju pojedinačno na nacionalnom nivou radi sprovođenja ciljeva i svrhe ove Konvencije i preduzeće odgovarajuće i efektivne me-re u tom pogledu između država i kada je to primereno, u partnerstvu sa relevantnim međunarodnim, regionalnim organizacijama i civilnim društvom, naročito organi-zacijama osoba sa invaliditetom. Te mere mogu između ostalog obuhvatati:
  - (a) Osiguravanje da međunarodna saradnja, uključujući međunarodne programe razvoja, uključuje i bude pristupačna osobama sa invaliditetom;
  - (b) Olakšavanje i podržavanje izgradnje kapaciteta, uključujući kroz razmenu infor-macija, iskustva, programa treninga i obuke, najbolje prakse;
  - (v) Olakšavanje saradnje u istraživanjima i pristupu naučnom i tehničkom znanju;
  - (g) Pružanje, kada je to primereno, tehničke i ekonomske pomoći, uključujući olakša-vanje pristupa i delenje pristupačnih i asistivnih tehnologija, kao i transfer tehnologije.

2. Odredbe ovog člana neće uticati na obavezu svake države potpisnice da ispunjava dužnosti preuzete na osnovu ove Konvencije.

### Član 33.

#### **Sprovođenje i nadzor nad sprovođenjem Konvencije na nacionalnom planu**

1. Države potpisnice će, u skladu sa sistemom svoje unutrašnje organizacije, odrediti jedno ili više tela u okviru vlade nadležno za pitanja u vezi primene ove Konvencije, i razmotriće uspostavljanje mehanizma koordinacije koji će olakšati određene akcije u različitim sektorima i na različitim nivoima.
2. Države potpisnice će, u skladu sa svojim zakonskim i administrativnim sistemom, na nivou države zadržati, ojačati, imenovati ili uspostaviti okvir, uključujući je-dan ili više nezavisnih mehanizama kada je to primereno, za promovisanje, zaštitu i nadgledanje sprovođenja odredbi ove Konvencije. Prilikom imenovanja ili uspostavljanja tog mehanizma države potpisnice će uzeti u obzir načela koja se odnose na sta-tus i funkcionisanje nacionalnih ustanova za zaštitu i promovisanje ljudskih pra-va.
3. Civilno društvo, posebno osobe sa invaliditetom i organizacije koje ih predstav-ljaju, biće uključeni i u potpunosti će učestvovati u procesu nadgledanja.

### Član 34.

#### **Komitet za prava osoba sa invaliditetom**

1. Radi ostvarivanja ovde zacrtanih funkcija biće ustanovljen Komitet za prava osoba sa invaliditetom (u daljem tekstu "Komitet")
2. Komitet će se sastojati od 12 eksperata u trenutku kada Konvencija stupi na snagu. Posle dodatih 60 ratifikacija ili pristupa Konvenciji, broj članova će se povećati za 6 i dostići će maksimalan broj članova Komiteta, 18.
3. Članovi Komiteta služiće kao pojedinci i biće visokog moralnog ugleda sa prizna-tom stručnošću u oblastima uređenim ovom Konvencijom. Prilikom nominacije svo-jih kandidata države potpisnice vodiće računa i o odredbama stava 3 člana 4 ove Konvencije.
4. Države potpisnice će birati članove Komiteta, vodeći računa o ravnomernoj geogra-fskoj zastupljenosti, zastupljenosti različitih civilizacija i glavnih pravnih sistema, izbalansiranoj radnoj zastupljenosti i učešću eksperata sa invaliditetom.
5. Članovi Komiteta biće birani tajnim glasanjem sa liste kandidata koje države pot-pisnice nominuju među svojim državljanima na sastanku država potpisnica koje sa-zove generalni sekretar Ujedinjenih nacija. Na tim sastancima, na kojima će dve tre-ćine država činiti kvorum, biće izabrani oni kandidati koji dobiju najveći broj glasova koji mora činiti apsolutnu većinu država potpisnica koje prisustvuju sas-tanku i glasale su.
6. Izbor prvih članova Komiteta biće objavljen najkasnije šest meseci po stupanju Kon- vencije na snagu a potom će se obavljati obavljati svake druge godine. Najkasnije šest meseci pre svakog izbora generalni sekretar UN uputiće pismo državama potpisni-cama pozivajući ih da

u roku od 2 meseca podnesu nominacije. Generalni sekretar će potom pripremiti spisak kandidata po azbučnom redu, uz naznaku koje države potpisnice su nominovale kog kandidata i uputiti taj spisak državama potpisnica-ma Konvencije.

7. Članovi Komiteta biće birani na 4 godine. Mogu biti jednom reizabrani na tu dužnost. Mandat šestorice članova izabranih na prvim izborima okončaće se po isteku dve godine a imena tih članova Komiteta biće održana žrebom od strane predsedava-jućeg odmah posle sastanka iz stava 5 ovog člana.
8. Izbor šestorice dodatnih članova Komiteta vršiće se prilikom redovnih izbora, u skladu sa odredbama ovog člana.
9. Ukoliko član Komiteta umre ili podnese ostavku, ili izjavi da iz bilo kog drugog razloga ne može više da vrši tu dužnost, država potpisnica koja je nominovala tog člana Komiteta naimenovaće drugu osobu koja poseduje potrebne kvalifikacije i zadovoljava uslove iz relevantnih stavova ovog člana da vrši dužnost do kraja mandata na osnovu potvrde Komiteta.
10. Komitet će usvojiti ovaj Poslovník o radu.
11. Generalni sekretar UN obezbediće potrebno osoblje, pogodnosti i objekte nužne za efektivan rad i obavljanje dužnosti od strane Komiteta shodno odredbama ove Konvencije i sazvaće prvi sastanak Komiteta.
12. Uz odobrenje Generalne skupštine UN, članovi Komiteta ustanovljenog u skladu sa odredbama ove Konvencije dobiće nadoknade iz izvora Ujedinjenih nacija pod uslovima koje Skupština postavi, uzimajući u obzir važnost odgovornosti Komiteta.
13. Članovi Komiteta imaju pravo na pogodnosti, privilegije i imunitete eksperata u misiji Ujedinjenih nacija, u skladu sa odredbama relevantnih odeljaka Konvencije o privilegijama i imunitetima Ujedinjenih nacija.

#### *Član 35.*

#### **Podnošenje izveštaja Komitetu od strane država potpisnica**

1. Države potpisnice će preko generalnog sekretara UN Komitetu podneti sveobuhvatni izveštaj o merama koje su preduzele da bi omogućile ostvarenje prava priznatih ovom Konvencijom i o napretku ostvarenom u uživanju pomenutih prava u roku od 2 godine od dana kada je Konvencija stupila na snagu za svaku državu ponaosob.
2. Države potpisnice potom će podnositi dalje izveštaje najmanje jednom u 4 godine i dalje kada Komitet to zatraži.
3. Komitet će odlučiti o smernicama u vezi sa sadržajem pomenutih izveštaja.
4. Država potpisnica koja je podnela sveobuhvatan prvi izveštaj Komitetu ne mora u kasnijim izveštajima da ponavlja informacije koje je već pružila. Prilikom pripreme izveštaja Komitetu države potpisnice se pozivaju da razmotre mogućnost usvajanja dotičnog izveštaja na otvoren i pregledan način, uz uzimanje u obzir odredbi iz stava 3 člana 4 ove Konvencije.

5. U svojim izveštajima države potpisnice mogu ukazati na faktore i poteškoće koje utiču na stepen izvršavanja obaveza iz ove Konvencije.

*Član 36.*

**Razmatranje izveštaja**

1. Komitet će razmatrati svaki podneti izveštaj, daće komentare i opšte preporuke koje nađe za shodno i proslediti ih zainteresovanoj državi potpisnici. Država potpisnica može odgovoriti na način koji nađe za shodno. Komitet može od države potpisnice tražiti one dodatne informacije koje smatra relevantnim za sprovođenje Konvencije.
2. Ako država potpisnica značajno kasni sa podnošenjem izveštaja, Komitet može obavestiti dotičnu državu o potrebi da razmotri sprovođenje ove Konvencije u dotičnoj državi na osnovu pouzdanih informacija koje stoje Komitetu na raspolaganju ako država ne podnese izveštaj u roku od 3 meseca. U tom slučaju Komitet će pozvati dotičnu državu potpisnicu da učestvuje u takvom razmatranju sprovođenja Konvencije. Ako država potpisnica odgovori podnošenjem relevantnog izveštaja odredbe člana primenice se odredbe stava 1 ovog člana.
3. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija staviće izveštaje na raspolaganje svim državama potpisnicama.
4. Države potpisnice učiniće izveštaje široko dostupnim javnosti u tim zemljama i olakšaće pristup podnošenju predloga i opštih preporuka vezanih za dotične izveštaje.
5. Komitet može, kad nađe za shodno, da specijalizovanim agencijama, programima i fondovima Ujedinjenih nacija i drugim nadležnim telima prosledi izveštaje država potpisnica da bi se bavio zahtevima, ili ukazivanjem na potrebu za pružanjem tehničkih saveta ili pomoći, zajedno sa eventualnim opservacijama i predlozima Komiteta vezanim za te zahteve ili indikacije.

*Član 37.*

**Saradnja država sa Komitetom**

1. Svaka država potpisnica sarađivaće sa Komitetom i pomagati članovima Komiteta u vršenju njihovih dužnosti.
2. U svojim odnosima sa državama potpisnicama Komitet će razmatrati načine i sredstva za ojačavanje i pospešivanje nacionalnih kapaciteta za sprovođenje ove Konvencije, uključujući kroz međunarodnu saradnju.

*Član 38.*

**Odnos Komiteta sa drugim telima**

Da bi se podstaklo efektivno sprovođenje ove Konvencije i ohrabrila međunarodna saradnja u poljima uređenim ovom Konvencijom:

- (a) Specijalizovane agencije i drugi organi Ujedinjenih nacija biće ovlašćeni da budu prisutni prilikom razmatranja sprovođenja onih odredbi Konvencije koji protpa-daju pod njihove



mandate. Kad nađe za shodno Komitet može pozvati te specijalizovane agencije i druga nadležna tela da daju ekspertska mišljenja o sprovođenju onih odredbi Konvencije koji potpadaju pod njihove mandate. Komitet može pozvati specijalizovane agencije i druge organe Ujedinjenih nacija da podnesu izveštaje o sprovođenju Konvencije u oblastima kojima se bave.

- (b) Prilikom vršenja svog mandata Komitet će se, kad je to primerno, konsultovati sa drugim relevantnim telima za nadzor ustanovljenim u okviru relevantnih međunarodnih dokumenata o zaštiti ljudskih prava da bi osigurao konsistentnost sa njihovim komentarima, opservacijama i preporukama i sprečio dupliranje i preplitanje u vršenju njihovih funkcija.

*Član 39.*

**Izveštaj Komiteta**

Komitet će svake dve godine podnositi godišnji izveštaj o svim svojim aktivnostima Generalnoj skupštini UN i Savetu za ekonomska i socijalna pitanja i može davati predloge i opšte preporuke zasnovane na ispitivanju izveštaja i informacija primljenih od strane država potpisnica. Takvi predlozi i opšte preporuke biće uključene u izveštaj generalnog sekretara Ujedinjenih nacija, zajedno sa komentarima država potpisnica ako one podnesu ikakve komentare.

*Član 40.*

**Konferencija država potpisnica**

1. Države potpisnice sastajće se redovno na Konferenciji država potpisnica da bi razmatrale bilo koje pitanje vezano za sprovođenje ove Konvencije.
2. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija sazvaće Konferenciju država potpisnica ne kasnije od šest meseci od dana stupanja Konvencije na snagu. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija sazvaće kasnije konferencije svake dve godine i u skladu sa odlukom Konferencije država potpisnica.

*Član 41.*

**Depozitar**

Generalni sekretar Ujedinjenih nacija određen je za depozitara ove Konvencije.

*Član 42.*

**Potpisivanje**

Ova Konvencija će biti otvorena za potpisivanje svim državama i regionalnim organizacijama za integraciju u Njujorku od 30. marta 2007. godine.

*Član 43.*

**Pristanak da bude obavezan Konvencijom**

Ova Konvencija predlaže ratifikaciju od strane država potpisnica i formalnoj potvrdi od strane regionalnih organizacija za integraciju koje su je potpisale. Biće otvorena za pristupanje svim državama i regionalnim organizacijama za integraciju koje je nisu potpisale.

*Član 44.*

**Regionalne organizacije za integraciju**

1. "Regionalne organizacije za integraciju" označavaće organizaciju osnovanu od strane suverenih država jednog regiona na koju su njene države članice prenele nadležnost u oblastima uređenim ovom Konvencijom. Takve organizacije će u svojim formalnim instrumentima o potvrđivanju i pristupanju, naznačiti obim njihove nadležnosti u oblastima uređenim ovom Konvencijom. Takve organizacije će u svojim formalnim instrumentima o potvrđivanju ili pristupanju, naznačiti obim njihove nadležnosti u oblastima uređenim ovom Konvencijom. One će kasnije obavestiti depozitara o svakom suštinskom menjanju svoje nadležnosti u ovoj oblasti.
2. Pominjanje "država potpisnica" u ovoj Konvenciji odnosiće se i na pomenute organizacije u okvirima njihovih nadležnosti.
3. Za potrebe stava 1 člana 45 i stavova 2 i 3 člana 47 bilo koji instrument podnet od strane regionalne organizacije za integraciju neće se brojati.
4. Regionalne organizacije za integraciju mogu u pitanjima koja se nalaze u okviru njihovih nadležnosti ostvariti pravo glasa na konferenciji država potpisnica sa brojem glasova koji će biti jednak broju država članica te organizacije koje su potpisnice ove Konvencije. Ovakve organizacije neće moći da ostvare pravo na glasanje ako bilo koja od njenih država članica iskoristi to pravo i obrnuto.

*Član 45.*

**Stupanje na snagu**

1. Ova Konvencija će stupiti na snagu tridesetog dana od datuma deponovanja dvadesetog instrumentu o ratifikaciji ili pristupanju.
2. Za svaku državu ili regionalnu organizaciju za integraciju koja ratifikuje, formalno potvrdi ili pristupi Konvenciji posle deponovanja dvadesetog instrumenta o ratifikaciji ili pristupanju. Konvencija će stupiti na snagu tridesetog dana nakon što država deponuje svoj instrument.

*Član 46.*

**Rezerve**

1. Rezerve nespojive sa ciljem i svrhom ove Konvencije neće biti dozvoljene.

2. Rezerve mogu biti povučene u bilo koje vreme.

*Član 47.*

**Amandmani**

1. Svaka država potpisnica može predložiti amandman i dostaviti ga generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Generalni sekretar će potom posle predloženi amandman državam potpisnicama, sa zahtevom da se izjasne žele li Konferenciju država potpisnica radi razmatranja i glasanja o predlozima amandmana. U slučaju da se u roku od četiri meseca od datuma slanja takvog predloga najmanje jedna trećina država potpisnica opredeli za takvu konferenciju, generalni sekretar UN će sazvati Konferenciju pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija. Svaki amandman usvojen dvotrećinskom većinom prisutnih država potpisnica koje su glasale na Konferenciji biće podnešen na odobrenje Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija i potom svim državam potpisnicama na prihvatanje.
2. Amandman usvojen i potvrđen u skladu sa stavom 1 ovog člana će stupiti na snagu tridesetog dana od dana kada broj instrumenata o prihvatanju dostigne broj od dve trećine država potpisnica koje su bile potpisnice u trenutku usvajanja amandmana. Posle toga, amandman će stupiti na snagu za bilo koju državu trideset dana od dana kada je ta država podnela instrument o prihvatanju amandmana. Amandman će obavezati samo one države potpisnice koje su ga prihvatile.
3. Ako Konferencija država potpisnica odluči konsensusom o tome, amandman usvojen i potvrđen u skladu sa odredbama stava 1 koji se odnosi samo na članove 34,38,39 i 40 ove Konvencije stupiće na snagu za sve države potpisnice tridesetog dana od dana kada broj instrumenata o prihvatanju dostigne broj od dve trećine država potpisnica koje su bile potpisnice u trenutku usvajanja amandmana.

*Član 48.*

**Povlačenje iz Konvencije**

Država potpisnica može se povući iz ove Konvencije pisanim obaveštenjem generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Povlačenje postaje efektivno godinu dana od dana prijema notifikacije od strane generalnog sekretara.

*Član 49.*

**Pristupačni format**

Tekst ove Konvencije biće učinjen dostupnim u pristupačnom formatu

*Član 50.*

**Autentičnost tekstova**

Arapski, kineski, engleski, francuski, ruski i španski tekstovi ove Konvencije jedna-ko su verodostojni.

KAO SVEDOČENJE TOGA, dole potpisani opunomoćenici, punovažno ovlašćeni od strane svojih Vlada, potpisali su ovu Konvenciju.

## **PREDLOG OPCIONOG PROTOKOLA NA MEĐUNARODNU KONVENCIJU O PRAVIMA OSOBA SA INVALIDITETOM**

Države potpisnice ovog Protokola saglasne su u sledećem:

### *Član 1.*

1. Država potpisnica ovog Protokola (u daljem tekstu “država potpisnica”) priznaje nadležnost Komiteta za prava osoba sa invaliditetom (u daljem tekstu “Komitet”) da prima i razmatra predstavke podnete od strane ili u ime pojedinaca ili grupa po-jedinaca pod jurisdikcijom dotične države koji tvrde da su bili žrtve kršenja odre-dbi ove Konvencije od strane dotične države potpisnice.
2. Komitet ne može primati podneske koji se odnose na pojedinu državu potpisnicu Konvencije ukoliko ta država nije potpisnica ovog protokola.

### *Član 2.*

Komitet će odbaciti predstavku kao neprihvatljivu u sledećim slučajevima:

- a) Predstavka je anonimna;
- b) Predstavka predstavlja zloupotrebu prava podnošenja predstavke ili nije spojiva sa odredbama ove Konvencije;
- v) Isto pitanje je već bilo ispitivano od strane Komiteta ili predstavlja predmet dru-gog postupka međunarodnog ispitivanja ili mirenja;
- g) Nisu iscrpljeni svi raspoloživi pravni lekovi u domaćem pravosuđu. Ovo pravilo neće se primenjivati u slučajevima kada je primena domaćih pravnih lekova neoprav-dano produžena ili je verovatno da ti pravni lekovi neće imati efekta;
- d) Predstavka je očito neosnovana ili nedovoljno potkrepljena;
- đ) Činjenice iz predstavke su nastupile pre no što je Konvencija ili mogućnost podno-šenja predstavke postala obavezujuća za dotičnu državu potpisnicu, osim ukoliko se činjenice nisu nastavile i posle datog datuma.

*Član 3.*

Vodeći računa o odredbama člana 2 ovog Protokola, Komitet će državi potpisnici na koju se predstavka odnosi poverljivo skrenuti pažnju na dotičnu predstavku. U roku od šest meseci država potpisnica koja je primila predstavku dostaviće Komitetu pisano objašnjenje slučaja i podatke o pravnim lekovima, ukoliko su bili pruženi u konkret-nom slučaju.

*Član 4.*

1. U bilo kom trenutku posle prijema predstavke, a pre odlučivanja o meritumu slučaja, Komitet može državi potpisnici na koju se predstavka odnosi dostaviti na hitno razmatranje zahtev da država preduzme one privremene mere koje mogu biti potrebne radi izbegavanja nanošenja nepovratne štete žrtvi ili žrtvama navodnog kršenja Konvencije.
2. U slučajevima kada Komitet vrši ovlašćenja iz stava 1 ovog člana to neće prejudicirati donošenje odluke o meritumu ili prihvatljivosti predstavke.

*Član 5.*

Komitet će držati zatvorene sednice kad bude razmatrao predstavke podnete shodno odredbama ovog člana. Posle ispitivanja predstavke Komitet će državi potpisnici na koju se predstavka odnosi i podnosiocu predstavke dostaviti svoje preporuke, ako ih ima.

*Član 6.*

1. U slučaju da Komitet dođe do pouzdanih informacija koje ukazuju na ozbiljna ili sistematična kršenja prava iz ove Konvencije od strane države potpisnice, Komitet će pozvati dotičnu državu da saraduje u ispitivanju informacije i da u tom pogledu do-stavi svoje stavove u vezi sa informacijom o kojoj je reč.
2. Uzimajući u obzir stavove države potpisnice koje je ova mogla dostaviti Komitetu, kao i bilo koje druge pouzdane informacije do koje je Komitet mogao doći, Komitet može odrediti jednog ili više svojih članova da sprovedu istragu i hitno podnesu izveštaj. Kad je to opravdano i uz saglasnost države potpisnice, istraga može obuhvatiti i posetu teritoriji dotične države.
3. Posle ispitivanja nalaza istrage, Komitet će državi potpisnici na koju se istraga odnosi dostaviti te nalaze, zajedno sa svojim eventualnim komentarima i preporukama.
4. Država potpisnica na koju se istraga odnosi dostaviće svoje stavove Komitetu u roku od šest meseci od dana prijema nalaza, komentara i preporuka Komiteta.
5. Istraga će biti sprovedena poverljivo a od države potpisnice će se tražiti saradnja u svim fazama postupka.

*Član 7.*

1. Komitet može pozvati državu potpisnicu na koju se istraga odnosi da informacije o bilo kojim merama preduzetim kao odgovor na istragu vođenu shodno odredbama člana 6 ovog Protokola uključi i svoje izveštaje koje podnosi Komitetu shodno članu 35 Konvencije.
2. Po isteku roka od 6 meseci iz stava 4 člana 6, Komitet može, ako to bude potrebno, pozvati državu potpisnicu na koju se istraga odnosi da da informacije o merama ko-je je eventualno preduzela kao odgovor na istragu.

#### *Član 8.*

U trenutku potpisivanja ili ratifikacije ove Konvencije, ili pristupanja istoj, svaka država potpisnica može dati izjavu da ne priznaje nadležnost Komiteta predviđenu ovim članovima 6 i 7 ovog Protokola.

#### *Član 9.*

Generalni sekretar Ujedinjenih nacija je određen za depozitera ove Konvencije.

#### *Član 10.*

Ovaj Protokol će biti otvoren za potpisivanje svim državama i regionalnim organizacijama za integraciju u Njujorku 30. marta 2007. godine.

#### *Član 11.*

Ovaj Protokol podleže ratifikaciji od strane država potpisnica Protokola koje su ratifikovale ili pristupile Konvenciji. Biće otvoren za formalnu potvrdu od strane regionalnih organizacija za integraciju koje su potpisale Protokol a formalno su ratifikovale ili pristupile Konvenciji. Biće otvoren za pristupanje svim državama i regionalnim organizacijama za integraciju koje su ratifikovale, formalno potvrdile ili pristupile Konvenciji a nisu potpisale Protokol.

#### *Član 12.*

1. “Regionalna organizacija za integraciju” označavaće organizaciju osnovanu od strane suverenih država jednog regiona na koju su njene države članice prenele nadležnost u oblastima uređenim ovom Konvencijom i ovim Protokolom. Takve organizacije će u svojim formalnim instrumentima o potvrđivanju ili pristupanju, naznačiti obim njihove nadležnosti u oblastima uređenim ovom Konvencijom i ovim Protokolom. One će kasnije obavestiti depozitara o svakom suštinskom menjanju svoje nadležnosti u ovoj oblasti.
2. Pominjanje “država potpisnica” u ovoj Konvenciji odnosiće se i na pomenute organizacije u okvirima njihove nadležnosti.
3. Za potrebe stava 1 člana 13 i stava 2 člana 15 bilo koji instrument podnet od strane regionalne organizacije za integraciju neće se brojati.

4. Regionalne organizacije za integraciju mogu u pitanjima koja se nalaze u okviru njihovih nadležnosti ostvariti pravo glasa na Konferenciji država potpisnica sa brojem glasova koji će biti jednak broju država članica te organizacije koje su potpisnice ovog Protokola. Ovakve organizacije neće moći da ostvare pravo na glasanje ako bilo koja od njenih država članica iskoristi to pravo i obrnuto.

*Član 13.*

1. Posle stupanja Konvencije na snagu, ovaj Protokol će stupiti na snagu tridesetog dana od datuma deponovanja desetog instrumenta o ratifikaciji ili pristupanju.
2. Za svaku državu ili regionalnu organizaciju za integraciju koja ratifikuje, formalno potvrdi ili pristupi Protokolu posle deponovanja desetog instrumenta o ratifikaciji ili pristupanju, Protokol će stupiti na snagu tridesetog dana nakon što država deponuje svoj instrument.

*Član 14.*

1. Rezerve nespojive sa ciljem i svrhom ovog Protokola neće biti dozvoljene.
2. Rezerve mogu biti povučene u bilo koje vreme.

*Član 15.*

1. Svaka država potpisnica može predložiti amandman na ovaj Protokol i dostaviti ga generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Generalni sekretar će potom proslediti predloženi amandman državama potpisnicama, sa zahtevom da se izjasne žele li istanak država potpisnica radi razmatranja i glasanja o predlozima amandmana. U slučaju da se u roku od tri meseca od datuma slanja takvog predloga najmanje jedna trećina država potpisnica opredeli za takav sastanak, generalni sekretar UN će sazvati sastanak pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija. Svaki amandman usvojen dvotrećinskom većinom prisutnih država potpisnica koje su glasale na konferenciji biće podnešen na odobrenje Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija i potom svim državama potpisnicama na prihvatanje.
2. Amandman usvojen i potvrđen u skladu sa stavom 1 ovog člana će stupiti na snagu tridesetog dana od dana kada broj instrumenata o prihvatanju dostigne broj od dve trećine država potpisnica koje su bile potpisnice u trenutku usvajanja amandmana. Posle toga amandman će stupiti na snagu za bilo koju državu trideset dana od dana kada je ta država podnela instrument o prihvatanju amandmana. Amandman će obavezivati samo one države potpisnice koje su ga prihvatile.

*Član 16.*

Država potpisnica može se povući iz ovog Protokola pisanim obaveštenjem generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Povlačenje postaje efektivno godinu dana od dana prijema notifikacije od strane generalnog sekretara.

*Član 17.*



Tekst ovog Protokola biće učinjen dostupnim u pristupačnom formatu.

*Član 18.*

Arapski, kineski, engleski, francuski, ruski i španski tekstovi ovog Protokola jed-nako su verodostojni.

KAO SVEDOČENJE TOGA, dole potpisani opunomoćenici, punovažno ovlašćeni od svojih Vlada, potpisali su ovaj protokol.

**Službeni list Evropske zajednice (2008/ c 75/01), 26. 3. 2008.**

**1**

(odluke, preporuke i mišljenja)

**ODLUKE**

**S A V E T**

**Rešenje Saveta EZ i predstavnika vlada država članica, sastalih na sednici Sa-veta 17. marta 2008. o položaju osoba sa invaliditetom u Evropskoj zajednici**

(2008/ c 75 /01)

**Savet EZ i predstavnici vlada država članica okupljeni na sednici saveta,**

Podsećajući kako:

1. Povelja UN o pravima osoba sa invaliditetom ("Povelja UN") usvojena na 61. Sednici Generalne skupštine decembra 2006. godine ne samo da potvrđuje kako "invalidnost" ulazi među teme o ljudskim pravima, i da je to pravno pitanje, nego cilja i da obezbedi osobama sa invaliditetom uživanje ljudskih prava na jednakoj osnovi sa drugima.
2. Izjava o nosiocima hendikepa priložena uz Amsterdamski sporazum predviđa da u izvođenju mera i pravila po Članu 95 Sporazuma odgovarajuće ustanove Zajednice vode računa o zahtevima nosilaca hendikepa.
3. Decembra meseca 2003. Savet je usvojio zaključke o proslavi Evropske godine lica sa invaliditetom, podržavši među ciljevima Evropskog radnog plana invalidnosti 2004-2010. sveopšte društveno uključenje i puno ostvarenje jednakih mogućnosti za osobe sa invaliditetom.
4. Evropski plan delovanja invalidnosti 2004-2010. uočava tri radna cilja: puno izvršenje smernica o ravnopravnosti na polju zapošljavanja (1 - Smernica 2000/ 78 / EZ / SL L / 303 od 2.12.2000. str.16), uspešno unošenje pitanja vezanih za invalidnost u dotičnoj politici Zajednice, i poboljšanje pristupačnosti za sve.
5. Temeljna načela usmerena ka jemčenju ravnopravnog i uspešnog uživanja ljudskih prava i sloboda osoba sa invaliditetom u skladu sa Poveljom UN su: lično dostojanstvo i nezavisnost, nediskriminacija, puno i uspešno učešće i uključenje u društvo u oblasti i na

polju poslovanja, poštovanje različitosti, jednake prilike, pristupa-čnost, jednakost muškaraca i žena, i puno uživanje svih ljudskih prava dece.

6. Na prvom neslužbenom Ministarskom sastanku po pitanjima vezanim za invalidnost od 11. juna 2007. godine, Povelja UN je viđena kao temeljan iskorak unapređenja, zaštite i punog ostvarenja ljudskih prava i osnovnih sloboda svih osoba sa invaliditetom. Ministri su se pozabavili naknadnim razvojem mera na obezbeđenju punog izvršenja Povelje, pa su pozvali Evropski Savet da zajamči doprinos novih prvenstvenih evropskih radnih planova o invalidnosti na poljima plodotvorne primene Povelje UN;
7. u svojoj odluci o poštovanju Evropske godine jednakih mogućnosti za sve (2007) (SL C 308 od 19.12 2007. str.1), usvojenoj decembra 2007. godine, Savet je pozvao Veće i države članice da u skladu sa svojim ovlašćenjima podstaknu i ubrzaju tok potpisivanja, ozakonjenja i usvajanja Povelje UN.

Povoljno prihvataju:

1. Izveštaj Saveta o položaju invalida u EZ: Evropski plan delovanja 2004-2009. koji dirljivim rečima opisuje evropske napore na jemčenju gluvima da budu prihvaćeni isto kao ostali građani i društveno privrednih činilaca uposlenih na gradnji održive i pomagateljske solidarne Evrope koja bi jemčila jednake prilike za sve. A sve mere predložene ovim planom su osmišljene da odgovore na pojedine i raznolike zahteve osoba sa invaliditetom.
2. Ishode postignute na izvršenju druge faze Evropskog radnog plana invalidnosti (2006-2007), koji naglašava dostojanstvo, temeljna prava, zaštitu od zapostavljanja i diskriminacije, jednakost i društveno jedinstvo. Sada je opštepriznato da je integracija od suštinskog značaja za napredovanje tema vezanih za invalidnost, i zbog toga plan rada na polju invalidnosti ohrabruje delatnost i pokreće pristupanje društvenim uslugama, istovremeno olakšavajući raspoloživost usluga i dobara.
3. Javnu raspravu Veća o novim merama antidiskriminacije, a radi suočavanja sa diskriminacijom zasnovanom na polu, veri, ubeđenjima, invalidnosti, starosti i polnosti u oblastima sa one strane zaposlenosti.
4. Napredak doživljen kod država članica i Evropske Zajednice u vezi sa potpisivanjem Povelje UN.
5. Uskladivost Evropskog plana delovanja na polju invalidnosti i Povelje UN.

Priznaju da:

1. Osobe sa invaliditetom su često bez prednosti i marginalizovane, naročito na polju rada. A slab i nedovoljan pristup tržištu rada može da dovede da se te osobe nađu u ranjivom položaju u društvu i da budu izložene ozbiljnim pretnjama zapostavljanja, diskriminacije, siromaštva i društvene isključenosti.
2. I mada je u pojedinim državama članicama stopa nezaposlenosti osoba sa invaliditetom i dalje visoka, u nekim drugim članicama njihova stopa zaposlenosti raste. To pokazuje da su naponi bilo države, bilo na nivou Evrope sve uspešniji i da bi morali da se i nadalje vrše i

poboljšavaju.

3. Analize najsvježijih podataka potvrđuju tesnu vezu invalidnosti i starenja. U porastu je broj starijih osoba, uključujući i osobe sa invaliditetom, pa tako raste i zahtev zajednice za dobrima, uslugama i dostupnim infrastrukturama. Oblast društvenih usluga je naime u širenju, a zadovoljenje zahteva stanovništva koje stari će da označi i otvaranje novih radnih mesta.
4. Nagomilana iskustva polnosti i invalidnosti često povlače sobom da žene moraju da se suoče sa višestrukim oblicima diskriminacije, umanjenom samostalnošću, slabim pristupom obrazovanju, školovanju, zapošljavanju i zdravstvenim uslugama, i zato se često nalaze pred povećanim rizikom izbacivanja, siromaštva i zloupotrebe.

Naglašavaju sledeće:

1. Strategija EZ na polju invalidnosti naglašava važnost jednakosti u pristupu valjanom svetskom obrazovanju i trajnom usavršavanju, koja su od suštinskog značaja da osobama sa invaliditetom omoguće puno učešće u društvu i obogaćenje kvaliteta njihovih života.
2. Pristupačnost javnoj okolini, prevozu i komunikacionoj tehnologiji ITH bilo u gradskoj, bilo seoskoj sredini je ključna za ostvarenje društva koje bi obezbedilo stvaranje i ravnopravan pristup po slovu zakona, nudeći građanima istinsku nezavisnost i sredstva ostvarenja samostalnog i delatnog života na društvenoj i privrednoj ravni. Ovakva dostupnost predstavlja kamen temeljac uključivog društva, zasnovanog na nediskriminaciji.
3. Neophodni su i statistički podaci o invalidnosti kako bi se na osnovu njih ocrtala slika opšteg stanja osoba sa invaliditetom u Evropi. Ovakvi statistički i istraživački podaci bi dozvolili oblikovanje i izvršenje politika svesnih oblasti invalidnosti i raznolikih ravni upravljanja.
4. Države članice bi trebalo da priznaju kako osobe sa invaliditetom i njihova lokalna, oblasna i državna udruženja vrše važnu savetodavnu ulogu u sedištu usvajanja odluka po pitanjima vezanim za invalidnost, i kako mogu čak da doprinesu izvršenju odluka.

Pozivaju Veće da:

1. Pojača napore usmerene na predupređenju i borbi sa diskriminacijom osnovanom na osnovu invalidnosti, unutar i van tržišta rada, pokrenuvši pristup tržištu rada, dobara i usluga u skladu sa zacrtanom strategijom o nediskriminaciji.
2. Što pre predstavi predlog odluke Veća vezane za zaključke EZ o Povelji UN o pravima osoba sa invaliditetom, i da se bavi Poveljom u oblastima vezanim za nadležnosti Zajednice.
3. Podrži plodotvorno primenjivanje Povelje UN na raznim nivoima uprave, naročito u smeru njenih zaključaka u EZ i usvajanja od strane država članica, pa čak i posredstvom rada na osvešćivanju i putem plaćanja delatnosti u sklopu postojećih programa Zajednice, kao što je program "Napredak" (Odluka br. 1672 / 2006 SEV Evropskog parlamenta i Saveta, kojom se ustanovljava Program zapošljavanja i društvene oslonjenosti i potpomaganja Zajednice – "Napredak" SL L 315 od 15. nov. 2006. str 1).

Pozivaju države članice i Veće da, u skladu sa svojim nadležnostima, učine da:

1. Osobe sa invaliditetom potpuno uživaju svoja ljudska prava putem:
  - a. Usvajanja, zaključivanja a potom i primene Povelje UN, obuhvativši i rešenja pode-ljena na ravni Evrope u opsegu jedinstvenog i usklađenog pristupa izvršenju date Povelje.
  - b. Daljeg razvoja sveukupne celine politika, oblikovanim svim podesnim oruđima u svr-hu bilo da se otkloni diskriminacija, bilo da se osobe sa invaliditetom priključe društvu, na osnovi strategija o ljudskim pravima i unošenju pitanja vezanih za oblast invalidnosti.
  - v. Ustrožućenja delovanja osoba sa invaliditetom na tržišu rada jemćeci im razvoj i primenu mera nediskriminacije, delatnu potporu i otklanjanje prepreka.
  - g. Rešenja pitanja višestruke diskriminacije na teret žena sa invaliditetom, i olak-šanje njihovog punog razvoja, unpređenja i ugleda.
  - d. Putem preuzimanja mera koje bi, u granicama mogućeg, osobama sa invaliditetom doz-volile da žive na samostalan način, da se uključe u društvo i steknu pristup potre-bnim pomoćima i korisnim uslugama.
  - đ. Istrajavanja na pitanjima bliskim polju invalidnosti, dodajući im napore država čl-anica, kako bi se javna tela obavezala da uvedu ravnopravne mogućnosti za osobe sa invaliditetom.
  - e. Većeg oslanjanja država članica, lokalnih i oblasnih zajednica u postupku ukidanja ustanova, tamo gde bi to bilo od višeg interesa za osobe sa invaliditetom.
  - ž. Putem analiza mogućnih propusta u okviru Pravilnika EZ o zaštiti od diskrimina-cije, a naročito po osnovu invalidnosti, kao i pregled prikladnih ciljanih odgovo-ra.
  - z. Pojačanja sposobnosti na nivou države i Zajednice, da se prikupe i ispitaju potrebne vesti, obuhvatajući tu i statističke podatke i istraživanja, u skladu sa sudskim ga-rancijama i pravilima zaštite podataka.
2. Osobama sa invaliditetom budu zajamćene sledeće mere pristupa:
  - a. Poboľšanje pristupaćnosti je preduslov nezavisnosti, ukljućenja i ućešća, koje osobama sa invaliditetom omogućava uživanje ljudskih prava i osnovnih sloboda.
  - b. Pojaćati ućešće na tržištu rada koje bi udružilo prilagodljive programe zapo-šljavanja, zaposlenja u pripomoći, društvena privređivanja, aktivna ukljućenja i povoljne mere, kao što su usluge pomoći, platni dodaci, prilagođenja za radno mes-to, pribegavanje pomoćnim tehnologijama i personalnoj asistenciji, a kojima bi se dostigle najveće mogućnosti zaposlenja za sve osobe sa invaliditetom, kao i uveća-na plodotvornost proizvodnje.
  - v. Osobe sa invaliditetom bi trebalo da steknu dobar pristup obrazovanju, i trebalo bi da dobiju posebne mere gde god je to moguće, da bi se deci sa invaliditetom omo-gućilo da uzmu ućešća u opštem sistemu javnog školstva.
  - g. Upotreba strukturnih finansija, obuhvativši i Evropski socijalni fond (FSE), što bi trebalo da se i nadalje obavlja radi potpore zapošljavanju, obrazovanju i je-dnakim mogućnostima za osobe sa invaliditetom.
  - d. Morali bi da se unaprede tekući poslovi na razvoju evropskih pravila koja se tiću pristupaćnosti, i morala bi da im se ustrožuci primena u javnim ustanovama.
  - đ. Osobe sa invaliditetom i njihove porodice bi trebalo da imaju pristupa valjanim uslugama od opšteg interesa, ukljućujući tu društvene, zdravstvene i građevinske, posredstvom razvoja dobrovoljnih/proizvoljnih pravila kvaliteta na evropskoj ra-vni.
  - e. Moralo bi da se pokrene ukljućenje svih građana u informatiće društvo, prema Izjavi iz Rige o e-uklućenosti, razvijajući pristupaćne komunikaciono-izveštaj-ne tehnologije, i putem pomoćnih tehnologija za osobe sa invaliditetom.

- ž. Morao bi da se poboljša pristup tekućim dobrima, uslugama i infrastrukturama da bi se osobama sa invaliditetom omogućilo potrošačko ponašanje.
  - z. Moralo bi da se osobama sa invaliditetom, u granicama razuma i mogućnosti, garantuje puno uživanje njihovih prava u svojstvu putnika, prava koja moraju da se štite putem unapređenja evropskog zakonodavstva vezanog za pitanja prevoza.
  - i. Morala bi da se uvedu prava svih osoba sa invaliditetom da se uključe u društvo, i gde je god to moguće da se ohrabri postepena zamena zdravstvenih ustanova domovima opštinskog karaktera.
3. Treba da se otpočnu poslovi na evropskoj strategiji na polju invalidnosti, kojima bi se izmenio aktuelni Evropski radni plan invalidnosti 2004-2010, između ostalog putem:
- a. Punog izvršenja Evropskog plana rada 2008-2009.
  - b. vrednovanja na način da državni poduhvati odražavaju napore EZ i država članica da se na evropskoj ravni izvede puno izvršenje Povelje UN o pravima osoba sa invaliditetom, kao i mogućnost da se prouči razrada narodno-državnih ciljeva u svrhu da budu skladni i uporedivi.

Pozivaju ustanove EZ:

da nastave sa naporima, usmerenim ka ponudi jednakosti i ravnopravne mogućnosti svim osobama u potrazi za poslom, gde su uključene i osobe sa invaliditetom. Sem toga se ohrabruju i ustanove EZ da dodatno poboljšaju pristup vlastitim zgradama i telima.

Pozivaju se osobe sa invaliditetom i njihova udruženja:

- 1. Da nastave unutrašnje usklađivanje na prenošenju svojih zahteva odgovornim političarima na uočavanju i proučavanju političkih izbora.
- 2. Da učestvuju u razvoju i izvršenju Evropskog radnog plana invalidnosti i Povelje UN ujedno sa Većem i državama članicama.

Pozivaju sve zainteresovane:

- 1. Da nastave razgovor (pa i sa osobama sa invaliditetom i njihovim organizacijama, javnim vlastima i društvenim strankama) radi razumevanja posebnih zahteva i opštih rešenja u saglasju.
- 2. Da pribegnu mogućnostima, datim im učešćem u grupi EU na visokom stepenu odluke o invalidnosti, da bi podržali unošenje u politike EZ pitanja bliskih oblasti invalidnosti .

Pozivaju buduće donosioce odluka:

da nastave sa ojačavanjem evropske strategije o ljudskim pravima na polju invalidnosti, jameći opštesvetsku društvenu uključivost i puno ostvarivanje jednakih mogućnosti osobama sa invaliditetom, i u tu svrhu održavanje dijaloga i tesne saradnje između Zajednice, država članica, osoba sa invaliditetom i njihovih udruženja, kao i drugih zainteresovanih strana.